

Östra Hoby

Distrikt Östra Hoby

Östra Hoby kyrka. Foto Jorchr/GFDL.

HISTORIA

I trekorset vid Branteviksvägen och infarten till Skillinge kan man se en trädbevuxen kulle ute i en åker, det är Grosshögen som vittnar om traktens långa historia. Runt Grosshögen har det funnits flera liknande gravhögar som dateras till bronsålder 1800-500 f Kr men är bortodlade. Gravarna är inte undersökta men man har hittat både guld och brons runt högen. Under mark finns ännu fler gravar, som är åtminstone 1000 år äldre än Grosshögen. Åtta av gravarna är undersökta och har visat sig vara från 2350-1800 f Kr. Kvinnor och män har blivit begravda i urholkade ekstockar eller enklare träkistor och svepningar. Med sig i gravarna hade de bärnsten och användbara småredskap. Området har använts som begravningsplats långt in i järnålder och vikingatid och inte långt därifrån har man hittat en vikingatida boplats med massor av vardagsföremål som keramik, djurben, knivar, kammar, pärlor och brynen och finare saker som broscher och ringar.

År 1539 lade kung Christian III fiskeläget Skillinge under staden Åhus, ett beslut som förnyades 1543. Skiellinge fiskeläge förlänades vid tiden för reformationen Åhus, dit man alltså fick betala skatt. Ingen skulle få bygga och bo i Skillinge utom borgare och bymän i Åhus. År 1617 upphävde Christian IV stadsprivilegierna för Åhus till förmån för Christianstad dit Skillinge blev skattepliktigt och dessutom beroende i både administrativt och rättsligt hänseende.

Skillinge är känt för sitt medeltida sillfiske. De goda sillfångsterna från fiskeläget kom under denna tid premonstratensermunkarna i Östra Tommarp tillgodo. Ända fram till mitten av 1800-talet var Skillinge ett ganska fattigt fiskarsamhälle. Under den senare hälften av 1800-talet började man med sjöfart, snart i en allt större skala. I slutet av århundradet tävlade Skillinge med Brantevik om rangplatsen bland kustens segelsamhällen. Kring sekelskiftet " fanns det fler skutor på Skillinge än karla", har de gamla sagt.

Skillinge brann sommaren 1868 då 34 hus förstördes men byggdes upp igen på samma grunder och de tomma ytorna blev allmänningar. Vid återuppbyggnaden gjordes bredare, stenlagda gator och större hus med tegeltak, detta för att minska brandfaran. Det ändrade samhällets utseende, men längst ner vid hamnen finns fortfarande en del typiska, trånga och pittoreska "strädden" kvar. När de gamla stugägarna försvann och husen bytte ägare glömdes de gamla handelsöverenskommelserna bort och de nya ägarna hägnade in allmänningarna. Så uppkom ett samhälle känt för sina plank säger historierna.

Vid tvättkaren i Skillinge träffades man. Foto: Fornminnesföreningens arkiv, ÖM I K4b.55.28.3.

Från att 1767 ha haft 26 hus, med en befolkning som fångade lax, torsk, sill, ål och marsvin till beredning av tran kan man i Skånes kalender 1878 läsa att Skillinge fiskläge är det mest betydande läge på denna del av kusten. Där fanns då 500 invånare som till största delen levde av fiske, företrädesvis sill-, lax och ålfiske, samt skutfart. Skillinge är ganska väl *bygdt, sedan det 1868 härjats af en svår eldsvåda, som lade halfva antalet af husen i aska och 1872 lidit betydligt af de svåra höststormarne*. Med sina tegeltak och stenlagda gator liknar det nu en liten stad. Hamnen var visserligen liten och dålig, men planer fanns för en ny och större hamnbyggnad eftersom kusten var särskilt lämplig, dels på grund av djupet dels därför att stranden vid Skillinge bildar en liten skyddad bukt och har en bra och säker ankarbotten.

Före enskiftet låg hus och gårdar samlade kring kyrkan och söderut längs vägen. Trots utflyttning av gårdarna kom vägarna kring sekelskiftet i stort sett att se likadana ut som 100 år tidigare. Vägen i nordöstlig riktning gick snett över den södra sidan av den öppna trekanten mitt i byn och vidare mellan kyrkan och prästgården och fortsatte västerut ungefär till nuvarande riksväg 10. I skiftesförrättningen vid sekelskiftet står att en väg ska anläggas längs kusten på ett avstånd från sjön av minst 30 alnar och till en bredd av 12 alnar *såväl i afseende på Strandridarens obehindrade resor som möjligheten af strandvakter eller förolyckat Sjöfolk*. Marken mellan vägen, ibland kallad Tångvägen, och sjön användes för upplägning av tång.

Vägarna som de såg ut vid sekelskifte, ända fram till 30-talet kan knappast kallas vägar, de var många och långa. Underhållet var uppdelat på samtliga mark- och husägare ibland i ett helt annat område. Exempelvis hade Hoby nr 8 sitt vägstycke uppe på Brambobacken vid Gislövs Stjärna, bara om man hade tur fanns vägstycket i närheten av bostaden. Väglagningen bestod i regel av handslagen sten och utfördes på senhösten vilket sedan kontrollerades av

särskilda synemän. Med så många inblandade var det nivåskillnader i vägarna som blev ojämna. Ända in på 30-talet kunde man identifierade vägsnuttarna med större eller mindre vägstenar där initialerna på väghållarens namn var målade eller inhuggna tillsammans med fastighetens nummer. På 20-talet fick varje härad sitt vägdistrikt som fick ansvar för väghållningen. Efter en tid slogs de samman och väghållningen överfördes till staten och kostnaden togs via skattsedeln. Många vägar breddades eller byggdes om, nuvarande riksväg 10 fick asfalt 1937-38, vägen Hoby by-Örnahusen breddades och rätades 1947. Kustvägen Ystad-Kyhl kallades AK-vägen=Arbetslöshetskommissionen, färdigställdes 1936 fram till sockengränsen Borrbj-Hoby vid Kyhl. Efter en tids diskussion förlängdes den fram till Skillinge.

Flera personer från Östra Hoby har skrivit in sig i historieböckerna. En from men krigisk person var Poul Ancher, född 1629 i Hoby prästgård, kallad den store dansken, sockenpräst på Bornholm som deltog i den borholmska frihetskampen. Han var den som organiserade striderna för att befria Bornholm från svenskarna. Ancher blev sockenpräst tidigt eftersom böldpesten härjade hårt på Bornholm och inte mindre än sex av 15 sockenpräster fick läggas i jorden. Det var en öde och härjad ö han bodde på där hela 2310 människor dött bara i Rutsker socken och 56 gårdar stod öde.

Inte fullt lika troende var friskyttelöjtnanten, snapphanen, Lille Mads som troligen föddes här i mitten av 1600-talet. I februari 1678 deltog hans kompani tillsammans med danska soldater i plundringen av Ystad då han togs till fånga eftersom hans häst skadat ett knä och han fick gå genom skogen. Svenskarna fångade in honom och försökte få honom att ge med sig, han vägrade och man säger att han fick en påle i ändan, långt in i kroppen och där fick han sitta utan mat eller vatten tills han dog. I Hässleholm finns statyn Snapphanen som föreställer Lille Mads. Sist men inte minst känd är John Osterman, en bygdens son, när han som redaktör för Cimbrishamns-Bladet blev känd för att ha lanserat begreppet Österlen.

PLATSER

Almeboda, gård som tidigare hette Kåreboa.

Amerika, åker, America, 1874.

Kvarnby Quernby, 1358, by, namnet kan förstås i prästen Jörgen Franzen anteckning från 1624. Gårdarna låg före skiftet samlade i svängen vid den gamla vägen och öster ut. Kvarnbybäcken var gräns mellan Hoby och Kvarnby byar. Smeden Gustav Vestergren bodde på nr 11, hans välstoptrade strumpor lär finnas på museet.

Kvarnby slott, skämtsamt namn på en större bondgård i Kvarnby.

Ristångarna, troligen plöjda med ristplog som avskär tiltan i lodrät riktning, enligt lantmäteriakter 1798 och 1851.

Ristören, stenrad från land ut i sjön.

Skallebarn, en mängd stenar i sjön som låg utanför Skillinge men togs till hamnen när den byggdes.

Skillinge, Schiellinge 1543, namnet är troligen en bildning med ordet skäl, gräns. Skillinge ligger vid gränsen mellan Ingelstads och Järrestads härad, kan också syfta på samhällets begränsning i öst och väst av två bäckar. Namnet kan gå tillbaka ända till folkvandringstiden (400-800 eKr).

Snurrate, vägskäl, 600 m sydväst om Skillinge hamn.

Tornabjer, åkerbacke där det växer hagtorn, nedtecknat 1931.

Visslehåla åkrar, omnämns i enskifteshandlingarna som Hvissle hålan.

Örnahusen, Örnehuset 1812, förleden sammanhänger säkerligen med namnet på några grusrevlar i havet utanför bebyggelsen, Långeören och Risteören. Efterleden ör, grus- eller sand(bank). En annan tolkning är att Örnahusen. Örnahusen eller Örnan skulle kunna ha sitt ursprung i Örnahög på Hoby nr 19, namnet på högen återfinns i Lunds Stifts Landebog 1569 som Arnhög, arn är fornord för örn.

Östra Hoby, Hooby 1358, efterled är by, gård. Förleden är oviss. Östra tillades 1885 för att skilja socknen från Västra Hoby.

LÄS MER

Den berusade spindeln, Skepparhistorier från Österlen, Axel Lancing, 2004.

Det hände i Skillinge : mystifikaationer och äventyr på Österlen, Curt Andersson.

Historien vår framtid : Skillinges historia som fiskeläge, Skillinge sjöfartsminnesförening.

Kristianstads län 1762, C Wallin, 1981.

Skillinge. Historisk m.m., Ö Hoby-Skillinge pensionärsförenings cirkel, 1978.

Skillinge teater 10 år, redaktör Rune Hallberg, 1995-2005.

Skillinge: skutor och sjöfart, Gunnar Ståhl, 1996.

Ö Hoby-Skillinge. Vuxenskolan i Österlen, 1982.